

EŞİT DÜZENLENMİŞ KLAVYE ve HRİSTİYAN SEMBOLİZMİ

Lilian Maria TONELLA TÜZÜN*
Başvuru Tarihi: 03.12.2015; Kabul Tarihi: 18.01.2016

ÖZ

Johann Sebastian Bach'ın Das Wohltemperierte Klavier (Eşit Düzenlenmiş Klavye) adı altında, iki defter halinde yazdığı, BWV 846-893 numaralı 48 Prelüd ve Fügleri günümüz piyano repertuarının en çok icra edilen eserleri arasında yer almaktadır. Bu çalışma eserin yorum başarısının bir ön koşulunun da içerdiği anlam katmanlarına hakimiyet olduğu noktasından hareketle, adı geçen eserin yorumu açısından önem arz eden, ancak zamanında politik sebeplerden dolayı yayın engeli ile karşılaşmış, ders notu aşamasından ileriye gidememiş ve dolayısıyla yeterince bilinmemiş, tartışılmamış bir teoriyi konu almaktadır. Çalışma Rus müzik kültürünün XX. yüzyıldaki en etkin figürlerinin başında gelen, müzikolog, besteci, piyanist, pedagoğ ve yönetici Boleslav Leopoldoviç Yavorski'nin J.S.Bach'ın Eşit Düzenlenmiş Klavye adı altında yazmış olduğu eserleri ile Hristiyanlık mitolojisi arasındaki kurduğu ilişkiyi açıklayan teorisi incelemektedir. Yavorski geliştirdiği teorisinde Eşit Düzenlenmiş Klavye ile Protestan Koralları müziği arasında bir bağlantı kurmuş, Prelüd ve Fügler ile ortak metinlere sahip olan korallerdeki dini hikayelerde Bach'ın sıkça kullandığı müzikal motifleri tespit etmiştir. Motifler dini figür ve olaylarla eşleştirilmiştir. İncil'de anlatılan hikayeleri sembolize eden motifler Bach tarafından Barok döneminin estetik geleneğine paralel olarak, ancak din dışı müzik formları içinde gizlenerek verilmiştir. Uzun yıllar boyunca Rusya Devlet Konservatuvarlarında verdiği derslerde, işlediği teorisi ile müzik tarihinde önemli sanatçılar arasında sayılan bir kaç nesil piyanistin yorumlarında etken olmuş, Bach müziğine farklı bir boyut ve zenginlik katmıştır.

Anahtar Sözcükler: Das Wohltemperierte Klavier, Protestan Koralleri, Sembolizm

DAS WOHLTEMPERIERTE KLAVIER and CHRISTIAN SYMBOLISM

ABSTRACT

Johann Sebastian Bach's 48 preludes and fugues numbered BWV 846-893, composed as two books under the name Das Wohltemperierte Klavier (The Well-Tempered Clavier) is one of the most performed works in present-day piano repertoire. This work from the point where it dominated the layers of meaning, contained a prerequisite for the work of the review it succeeded, with the importance in the interpretation of the named work, which during its time faced publication censorship for political reasons, couldn't pass the stage of being lecture notes and thus was not widely known and discussed. The work analyzes the theory explaining the relation between Christian mythology and J.S.Bach's works under the name of Das Wohltemperierte Klavier by one of the most active figures in 20th century Russian music culture, Boleslav Leopoldovich Yavorsky, who was a musicologist, composer, pianist, pedagogue and administrator. Yavorski made a connection between Das Wohltemperierte Klavier and Protestant Chorale in his theory, has identified musical motifs used frequently by Bach in religious stories which have joint text with preludes and fugues. The motifs have been linked with religious figures and events. The motifs symbolising the stories told in the Bible by Bach have been given in a parallel of eastetic Baroque era tradition but hidden in secular music forms. In the years of teaching courses in Russian State Conservatories, he has given depth and diversity to Bach music and has been referred in interpretations among generations of valued, important artists with the theory he put forward.

Keywords: Das Wohltemperierte Klavier, Protestant Chorales, Symbolism

* Doç., Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Piyano Anasanat Dalı
e-posta: tonella@gmail.com

1. Giriş

Sanat yalnızca kendine özgü kullandığı alfabelerden dolayı değil, içerdiği fikirleri aktarma anlamında da sembollerden kurulu bir dildir. Barok dönem eserlerinde görülen sembolik anlatım dönemin müzik sanatına da yansımıştır. Dönemin tüm sanatlarında olduğu gibi müzik de dinsel felsefenin ve unsurların etkisi altında kutsal işaretler, anlamlar içermektedir. Güzellik bu dönemde ezoterik sembollerle ifade edilmiştir. Dönemin sanat eseri değerlendirmelerinin bir diğer yanı ise her olgunun gizli bir anlam ifade ettiği düşüncesi üzerine kuruludur. (Nosina, 1993, s.16) Ancak bu işaret ve anlamlara dahil semboller günümüzde unutulmaya yüz tutmuştur. Yüzyıllar boyu süren bir geleneğin sonucu, Alman müzik kültürünün bir sentezi olarak nitelenen Johann Sebastian Bach'ın, (1685-1750) eserlerindeki müzikal unsurların sembolik bakış açısıyla yapılan analizleri sonucu elde edilen bulgular, Bach müziği yorumuna yeni boyutlar katmıştır. (Schweitzer, 1964, s.6) Müzikal formların çoğu - Missa, Requiem, Kantat gibi - içeriği hakkında bize ön bir bilgi sunmaktadırlar. Ancak Bach'ın din dışı müzik formlarında yazdığı çalgı eserlerinin anlamsal içerikleri dini eserlerinde var olan ölçüde bir hazır bilgiyi yorumcuya net olarak sunmamaktadır.

Eşit Düzenlenmiş Klavye'nin dinsel, sembolizm ve retorik açılardan incelenmesinin ilk adımları Rus müzikolog Boleslav Leopoldoviç Yavorski (1877-1942) tarafından 1897 yılında atılmıştır. Dünya ve Avrupa sanat kültürü tarihinin spesifik detaylarına hakim olan Yavorski, Bach'ın eserlerinin yalnızca gelenekselleşmiş olan müzikal tekniklerle analiz edilmesi ile sınırlı kalmamış, bu eserlerindeki Protestan mitolojisinin yansımalarını, müzikal unsurlar ile Protestan koralleri, kilise kantatları ve İncil'deki metinler arasında bir paralellik kurarak ele almıştır. Sonuçta bazı semantik, müzikal-retorik figürlere ulaşmıştır. (Skubko, 2010, s.1). Önceleri yalnızca dinsel müzik türlerinin bir özelliği olarak ortaya konan etik ve felsefi ilişkinin, Bach tarafından Prelüd ve Fügler gibi din dışı müzik türlerinde de kurulduğunu göstererek, bestecinin müziğini başka bir anlam boyutuna taşımıştır.

Yavorski'ye göre Eşit Düzenlenmiş Klavye'deki Prelüd ve Füglerin içerdiği motiflerin çoğu kutsal metinlerle bağlantılı dini öğeler barındırmaktadır. Müzik içinde sık, düzenli ve ısrarlı kullanılan motiflerin, bu kullanım özelliği, Barok dönemin estetik anlayışına uygun olarak gizli bir anlama işaret etmektedir. Bu işaretler Bach çalgı müziği sembolist yapısının tutarlı bir anlam bütünlüğü içinde kavranmasına olanak sağlamaktadır. Rus Piyano Okulu'nun en

önemli temsilcilerinin yer aldığı bir nesile öğretmenlik yapmış olan Yavorski'nin bu teorisinin pratik sonucu dönemin piyanistlerinin yorumlarına farklı bir bilinç düzeyi olarak yansımıştır.

Bu çalışmanın amacı; din dışı formlarda Bach'ın çalgı müziği için yazdığı eserlerindeki dönemin sembolist, dinsel etkilerini Yavorski'nin geliştirdiği teori ile inceleyerek göstermektir. Çalışmada Yavorski'nin teorisini üzerine kurduğu Bach'ın Eşit Düzenlenmiş Klavye (BWV 846-893 olarak numaralandırılmış 48 Prelüd ve Füg) adlı eseri temel alınmıştır. Çalışmada ayırt edici motif figürlerinin analiz edilmesi yöntemi kullanılmıştır. Bu makalede B. Yavorski, A. Schweitzer, V. Nosina, E. Bodky, R. Berçenko, H. Besseler, K. Vinogradov, A. Skubko çalışma materyalleri, H. Cafer Ahmedli'nin ders notları kullanılmıştır.

2. Yavorski ve Eşit Düzenlenmiş Klavye Analiz Teorisi

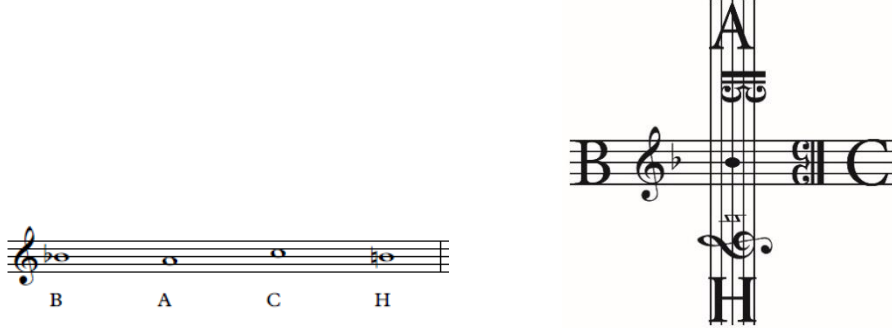
Yavorski, müzik bilimciler tarafından yüksek entelektüel düzeyi, kapsamlı, devrimci düşünce yeteneği ve Sovyet müzik kültürüne yaptığı katkılarıyla eşine az rastlanılır bir fikir birliğiyle yüceltilmiş ve yüceltilmektedir. Çağdaşı ve yakın dostu Dimitri Şostakoviç, (1906-1975) Yavorski'nin Sovyet müzik kültürünün inşasında ileri düzeyde aktif görev alan sanatçıların en başında geldiğini yazmaktadır. (Şostakoviç, 1972, s.5) Yavorski, Kiev ve Moskova Konservatuarı'nda gördüğü Piyano ve Kompozisyon eğitiminin ardından bu okullarda aldığı görevlerle akademik kariyere adım atmıştır. 1921-1930 yılları arasında ilk defa Moskova'da oluşturulan ve devlet müzik eğitim kurumlarının sistemlerinin yapılanmasını gerçekleştiren çalışmalar, Yavorski'nin ortaya koyduğu teorik konsept üzerine şekillenmiş, bu alandaki büyük başarısı ile Rus müzik kültür hayatının en sağlam ve karakteristik figürlerinin başında anılmıştır. Moskova Konservatuarı'nda, lisans ve lisansüstü seviyelerinde verdiği sıra dışı Bach analiz derslerinde öğrencileri adeta hipnotize etmiş gibi etkilediği ileriki yıllarda öğrencilerinin kaleme aldıkları anılarından öğreniyoruz. (Vinogradov, 1972, s.166) Yaşamı boyunca Bach'ın eserleri hakkında pedagoğ, mentör, eğitmen, redaktör, piyanist, koro şefi ve metindilbilimci olarak çok geniş bir yelpazede çalışan ve uluslararası platformlarda referans kabul edilen Yavorski, Bach'ın eserleri üzerine yaptığı ve ölümüne değin süren çalışmalarında, Alman kültürünün farklı alanlarından beslenen din dışı formlarda yazılmış Eşit Düzenlenmiş Klavye'nin, ruhani anlamlar barındırdığı sonucuna varmıştır. Dönemin sanat eserlerinde genellikle İncil ve Eski Ahit'ten alınan temaların kullanılması geleneğinden

yola çıkan Yavorski, sistematik ve ayrıntılı çalışmalarının sonucunda Prelüd ve Füglerin Hristiyan mitolojisinin farklı temalarıyla ilişkisini saptamıştır. (Vinogradov, 1972, s.158)

Yavorski'nin yaşamı boyunca incelediği Bach müziği ile ilgili teorisi onlarca yıllık bir çalışmanın ürünüdür. Politik sebeplerden dolayı yayımlayamadığı çalışmalarını Rusya'daki öğrencilerle 1916, 1917, 1919 yıllarında Kiev'de, 1924-25, 1927-28, 1938-41 yıllarında Moskova'da ve 1941-42 yıllarında Saratov'da düzenlediği yedi büyük ders-seminer ile paylaşmıştır. Yavorski Bach'ın Eşit Düzenlenmiş Klavye'sini Orta Çağın müzikle sentezi olarak yorumlamaktadır. (Nosina, 1993, s.33) Bach müziğinin yalnızca müzikal formüllerle analiz edilmesinin yetersizliğini iddia eden Yavorski'ye göre büyük bir derinliğe sahip olan Eşit Düzenlenmiş Klavye'nin temelinde, geniş ve çok kaynaklı kültürel-sanatsal analog ilişkiler vardır. Yavorski'nin teorisine göre, Eşit Düzenlenmiş Klavye serisi, Hristiyanlık imge ve figürlerinin müzikal ve sembolik yorumlarını içermektedir. Bach'ın eserlerinde doğrudan göze çarpan melodik yapıya rağmen, Yavorski'nin yanı sıra diğer araştırmacı ve yorumcular arasından da bu eserleri sembolist bir yaklaşımla inceleme ihtiyacı duyanlar olmuştur. Bu konudaki ilk araştırmacılardan; teolog, filozof, tıp doktoru ve müzisyen Albert Schweitzer (1875-1965) çalışmalarında Bach'ın eserlerinde yalnızca müzikal formüllerin kullanılmadığını, farklı bir sistemin de hedeflendiğini fark etmiştir. (Schweitzer, 1964, s.6) Çalışmalarını Rusya ve Almanya'da hemen hemen aynı yıllarda fakat birbirlerinden habersiz bir şekilde sürdüren Schweitzer ve Yavorski'nin ulaştığı sonuçlar Bach'ın Eşit Düzenlenmiş Klavye'de kullandığı temalar ile kilise koralleri ve kantatlar arasında bir bağ olduğunu göstermiştir. Ancak kantat ve korallerde yer alan kutsal metinlerin incelenmesi ve bu metinler üzerinden Eşit Düzenlenmiş Klavye'deki Prelüd ve Füglerin analiz edilmesi konusunu derinleştiren Yavorski, bulguları ile müzik ve sembolizm ilişkisini açıklanabilir bir düzeye ulaştırmayı başarmıştır. Yavorski'nin başı çektiği bu yeni yaklaşımdan yıllar sonra Bach konusunda bir başka önemli uzman olan Alman müzikolog Heinrich Bessler (1900-1969) 1955 tarihli "Bach als Wegbereiter" (Yenilikçi Bach) adlı makalesinde; 1720'li yıllarda Bach'ın piyano eserlerinde kantatlarından aldığı dini anlamlar içeren figürleri, melodileri işlediğini yazmaktadır. (Bessler, 1960, s.81) Yavorski'nin bilimsel metodu, Eşit Düzenlenmiş Klavye serisinin sanatsal ve dinsel-felsefi anlamını ispat etmeyi hedeflemiştir. Yavorski'nin Bach araştırmalarının bir parçası olarak, diğer sanat dalları ile düşünce sistemlerinin XVI ve XVIII yüzyıllar arası Alman müziği üstündeki etkisi hakkındaki çalışmalarının sonuçları, dönemin edebiyat eserlerinin ardındaki düşünce sisteminin, Bach'ın kompozisyon ve tasarım sürecini etkilediğini göstermektedir. Yine aynı şekilde dönemin

resim sanatı, Bach eserlerinin görsel ilkeleri ve tasarımı üzerinde etkin olmuştur. Besteci dönemin kabul görmüş düşünce sistemlerinden etkilenmiştir. (Berçenko, 1993, s.118) Elde edilen bu bulguların tümünün temelinde din olgusu vardır. Dönemin sanat kültürü geleneğinde de eserlerin kaynağı İncil, Eski Ahit ve kutsal temalardır. Yavorski'nin Bach üzerine yaptığı araştırmalarda Eşit Düzenlenmiş Klavye'nin Hristiyanlık mitolojisindeki öykülerden temalar barındırdığı teorisinin temel hareket noktalarından biri bu saptamadır.

Alman müzikolog Fred Hamel (1903-1957) 1950 yılında yayınlanan “Johann Sebastian Bach, geistige Welt” (Johann Sebastian Bach, manevi dünya) kitabında, din olgusunun yaşamın her alanında etkin bir şekilde var olduğu bu dönemde daha önceleri değinilmemiş bir detayı ele alarak, müzikal bir imza olarak Bach soyadının Hristiyanlığın en temel sembolü olan Haç ile bütünleştiğini ilk defa dile getirmektedir. Schweitzer ise “Bach” soyadının kutsal bir sembol ile örtüşmesinin bestecinin yaratıları üstündeki olası mistik etkisine dikkat çekmektedir. (Bodky, 1993, s.228, s.236) Bu bilgiler ışığında pratikte din dışı bir yaşamın olmadığı bir dönemde, Bach'ın din dışı müzik formlarında bile din olgusunu içeren yapıtlar vermesi ve bu olguları Barok dönemin anlatımı sınırlar perdesi ardına gizleyen ifade tarzına uygun bir şekilde gizlemesi anlaşılır olmaktadır.

Görsel 1. Notalarla BACH soyadının Sembolizmi Görsel 2. BACH soyadı ile Haç Sembolizmi (Li, 2001, s.8)

3. Bulgular

Bu bölümde Yavorski'nin geliştirdiği Bach'ın Eşit Düzenlenmiş Klavye analiz teorisinin dinamikleri açıklanmış, eserin Protestan koral geleneği, sözlü dini eser formları ile olan ilişkisi ve dönemin sembolist anlayışı ilişkisi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Eşit Düzenlenmiş Klavye, Protestan Koral Geleneği İlişkisi

Dönemin Almanya'sında herkesçe bilinen dini temalar yerli halkın Bach'ın eserleriyle bağlantı kurabilmesini kolaylaştıran en önemli unsur olmuştur. Bach'ın bu özelliği, eserlerinin

yapısındaki polifonik örgünün her şeye rağmen halk için kolay kavranmasını sağlamış, O'nu toplumun en popüler sanatçısı haline getirmiştir. (Andrade, 1987, s.90) Bach müziğindeki semboller yüzyıllardır devam eden bir Protestan müzik geleneğinin sonucudur. Martin Luther'in (1483-1546) dini reformları, Protestan müziğinin halk yaşantısındaki yerine olumlu bir katkı sağlamıştır. Kilise korolarının koralleri Latince değil, Almanca söylemeye başlaması dini konuları halk için daha anlaşılır ve anlamlı bir hale getirmiştir. Dönemin Alman toplumunda, Noel'de evlerin gezilerek dini şarkıların ve ilahilerin söylendiği, düğünlerde, cenazelerde, kutlamalarda, aile toplantılarında koro olarak söylemenin gelenekselleşmiş olduğu bir müzikal yapı vardır. Toplumun bir kültürel miras olarak nesilden nesile aktardığı Protestan ezgileri inançlı bir kilise müzisyeni olarak Bach'ın yaşamına ve sanatsal hayatına yön veren olgulardan biridir. Yavorski'ye göre ortak bir halk mirası olma özelliğiyle, içinde toplum için güçlü birleştirici unsurlar taşıyan koral melodilerinin herkes tarafından ezbere bilindiği bu dönemde melodi motifleri, ibadeti güçlendiren şifreler ve semboller barındırıyordu. Halk için korallerin melodileri eserin konu içeriğini yansıtan, dinleyicinin İncil'den alınmış metin ve ilgili dini olgularla ilişkisini kuran gizli bir işaret niteliği taşımaktaydı. Yavorski öncelikle Eşit Düzenlenmiş Klavye'deki temalar ile Protestan korallerini ve kilise kantatlarını karşılaştırarak ortak olan melodileri belirlemiş, ikinci adım olarak ilgili koral ve kantatların kutsal kaynaklı metinlerini tespit etmiştir. Son adımda ise bu metinlerde anlatılan konular ışığında Prelüd ve Fügler'in analizini yaparak, Bach'ın Protestan koral müziği ve kilise müziği temalarını veya bu temalardan ürettiği melodileri, motifleri kullandığı sonucuna varmıştır. Yavorski kutsal metin odaklı analizlerinin sonunda Eşit Düzenlenmiş Klavye ile olaylar dizisi ve koraller arasındaki bağ Tablosunu aşağıdaki gibi kurmuştur.

Tablo. Eşit Düzenlenmiş Klavye, Olaylar ve Koraller İlişki Tablosu (Nosina, 1993, s.36-38, s.100-101.)

I.ESKİ AHİT			
BWV	Prelüd Füg	Konu	İlgili Koral
851	re minör I. Kitap (Füg)	İnsanın Günahı	Befiehl de deine Wege
884	Sol Majör II. Kitap	Cennetten Kovuluş	.

II.YENİDEN DOĞUŞ			
BWV	Prelüd Füg	Konu	İlgili Koral
846	Do Majör I. Kitap (Füg)	İsa'nın Doğumunun Müjdelenmesi	Was Gott tut, das ist wohlgetan
855	mi minör I. Kitap	Meryem'in, Elizabeth'i Ziyareti	.
861	sol minör I. Kitap (Füg)	Meryem'in, Elizabeth'i Ziyareti	Mein Seel, o Herr, muss loben dich

866	Si bemol Majör I. Kitap (Füg)	Çobanların İbadeti	Nun komm, der Heiden Heiland
862	La bemol Majör I. Kitap (Füg)	Yıldızbilimcilerin Ziyareti	Wie schön leuchtet der Morgenstern
864	La Majör I. Kitap (Prelüd)	Yıldızbilimcilerin Ziyareti	Wie schön leuchtet der Morgenstern
882	Fa diyez Majör II. Kitap	Yeni Yıl	.
886	La bemol Majör II. Kitap	Hazreti Meryem Yortusu	.
890	Si bemol Majör II. Kitap	Simon Magus	.
854	Mi Majör I. Kitap (Füg)	Mısır'a Kaçış	Ein feste Burg

III.İSA'NIN EYLEMLERİ			
BWV	Prelüd Füg	Konu	İlgili Koral
873	do diyez minör II. Kitap (Füg)	Mesih Çölde	Christ lag in Todesbanden
865	la minör I. Kitap (Füg)	Ürdün'de Vaftiz	Christ unser Herr zum Jordan kam
887	sol diyez minör II. Kitap	Samiriyeli Kadın	.
881	fa minör II. Kitap	İsa, Martha ve Meryem'in Evinde	.
882	Fa diyez Majör II. Kitap	Diriliş	.
875	re minör II. Kitap	Tapınaktaki Tüccarlar	.
851	Fa Majör I. Kitap (Füg)	Balık Avı Mucizesi	Nun danket alle Gott
880	Fa Majör II. Kitap	Kudüs'e Giriş	.

IV.ACİ HAFTA			
BWV	Prelüd Füg	Konu	İlgili Koral
883	fa diyez minör II. Kitap	Son Akşam Yemeği	.
849	do diyez minör I. Kitap (Füg)	Izdırap Bahçesi	Nun komm, der Heiden Heiland
889	la minör II. Kitap	Mesih'in Çilesi	.
885	sol minör II. Kitap	İsa'nın Kırbaçlanması	.
893	si minör II. Kitap	Pilatus'un Yargısı	.
859	fa diyez minör I. Kitap (Füg)	Haç'ın Taşınması	Aus tiefer Not schrei ich zu dir (II.Melodi)
867	si bemol minör I. Kitap (Prelüd)	Calvary Alayı	Aus tiefer Not schrei ich zu dir (II.Melodi)
867	si bemol minör I. Kitap (Füg)	Calvary Alayı	Aus tiefer Not schrei ich zu dir (I.Melodi)
869	si minör I. Kitap	Calvary Alayı	.
863	sol diyez minör I. Kitap (Füg)	Çarmıh	Herr Jesu Christ, du höchstes Gut
877	re diyez minör II. Kitap	Çarmıh'ta Acı	.
871	do minör II. Kitap (Füg)	Çarmıh'ta Azap	Vater unser im Himmelreich
857	fa minör I. Kitap	Stabat Mater	.
853	mi bemol minör I. Kitap	Çarmıh'tan İndiriliş	.
891	si bemol minör II. Kitap (Prelüd)	Defin	Aus tiefer Not schrei ich zu dir (II.Melodi)

V.PASKALYA

BWV	Prelüd Füg	Konu	İlgili Koral
870	Do Majör II. Kitap (Füg)	Paskalya Öncesindeki Gece	Nun danket alle Gott
860	Sol Majör I. Kitap (Füg)	Yeniden Doğuş	Allein Gott in der Hoh sei Ehr
868	Si Majör I. Kitap (Füg)	Yeniden Doğuş	Ein feste Burg
879	mi minör II. Kitap	Yeniden Doğuş	.
892	Si Majör II. Kitap	Kutsal Gün	.

VI.DOĞMALAR			
BWV	Prelüd Füg	Konu	İlgili Koral
847	do minör I. Kitap	İnanç Ateşi	.
848	Do diyez Majör I. Kitap	Üçleme	.
850	Re Majör I. Kitap	Pentekost	.
852	Mi bemol Majör I. Kitap (Füg)	Üçleme	Jesaja dem Propheten das geschah
852	Mi bemol Majör I. Kitap (Füg)	Üçleme	Dir, dir, Jehova, will ich singen
872	Do diyez Majör II. Kitap (Füg)	Üçleme	Herzlich tut mich erfreuen
874	Re Majör II. Kitap	İtikat	.
876	Mi bemol Majör II. Kitap (Füg)	Üçleme	Wie lieblich schön, Herr Zebaoth
878	Mi Majör II. Kitap (Füg)	Merdiven	Jesu, nun sei gepreiset Herr Gott, Dich loben wir
888	La Majör II. Kitap (Füg)	Gloria	Allein Gott in der Höh sei Ehr

3.2. Bach Sembolizmi

Yavorski Bach'ın yaşamına ve sanatsal hayatına yön veren din olgusunun eserlerindeki yansımalarını geliştirdiği teori ile cümle ve motif olarak tespit etmiş ve göstermiştir. Müzik ve dini figürlerin eşleştirilmesine örnek olarak BWV 849 I.Kitap do diyez minör Füg örnek verilebilir. Yavorski, burada “İsa'nın Çilesi”ni betimleyen haç sembolünün kullanımına dikkat çeker. Haç sembolü, füg temasını teşkil eden dört nota üzerinde birbirini kesen iki doğru parçası şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Görsel 3. Eşit Düzenlenmiş Klavye BWV 849 I.Kitap do diyez minör Füg (Bodky, 1993, s.228)

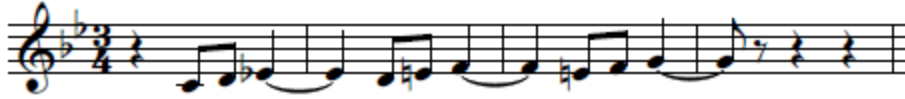
İsa'nın çarmıha gerilişini konu alan BWV 863 I.Kitap sol diyez minör Füg'de, Bach'ın aynı motifi biraz daha geliştirilmiş olarak kullanıldığını görüyoruz.

Görşel 4. Eşit Düzenlenmiş Klavye BWV 863 I.Kitap sol diyez minör Füg (Vinogradov, 1972, s.159)

Bir diğer örnekte; BWV 890 II.Kitap Si bemol Majör Füg'deki işlenen “Yeniden Doğuş” teması gösterilmektedir. Topraktan Tanrı'nın huzuruna doğru bir yükselme ifade edilir. Görşel 5'de gösterildiği gibi üçlü ses gruplarından oluşan üç kademeli bir hareket ile tema yukarıya doğru adım adım bir çıkış izlemektedir. Buradaki üç sembolizmi İsa'nın ölümünden üç gün sonra “Yeniden Doğuşu”nu ifade etmektedir. Bu tema BWV 877 II.Kitap re diyez minör Füg'de yine benzer bir şekilde sembolize edilmiştir. (Vinogradov, 1972, s.159)

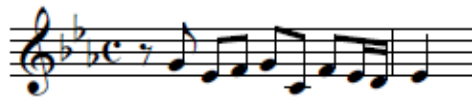

Görşel 5. Eşit Düzenlenmiş Klavye BWV 890 II.Kitap Si bemol Majör Füg (Vinogradov, 1972, s.159)

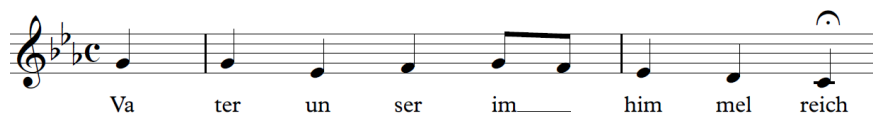

Görşel 6. Eşit Düzenlenmiş Klavye BWV 877 II.Kitap re diyez minör Füg (Vinogradov, 1972, s.159)

Yavorski'nin ders notlarında Bach'ın Eşit Düzenlenmiş Klavye'de kullandığı Protestan korallerine verdiği örneklerden ikisi aşağıda verilmiştir. İlk örnek Görşel 7'de gösterilen BWV 871 do minör Füg teması ve Görşel 8'de verilen, füğün temasına temel teşkil eden “Vater unser im Himmelreich” adlı koralidir.

Görşel 7. Eşit Düzenlenmiş Klavye BWV 871 II.Kitap do minör Füg (Bach, 1970, s.10)

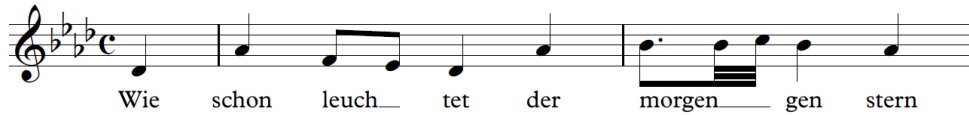

Görşel 8. Koral “Vater unser im Himmelreich” (Bach, s.48)

İkinci örnek olarak Görsel 9’da BWV 862 La bemol Majör Füg teması ve Görsel 10’da ise Füg temasına ilham veren “Wie schon leuchtet der Morgenstern” adlı koral gösterilmektedir. (Nosina, 1993, s.22)

Görsel 9. Eşit Düzenlenmiş Klavye BWV 862 I.Kitap La bemol Majör Füg (Bach, 1970, s.84)

Görsel 10. Koral “Wie schon leuchtet der Morgenstern” (Bach, 1952, s.17)

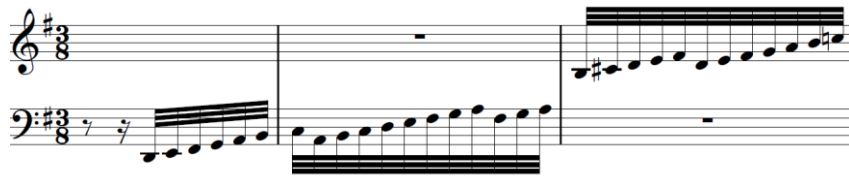
3.3. Eşit Düzenlenmiş Klavye BWV 884 II.Kitap Sol Majör Prelüd ve Füg’ün Simgesel Analizi

Yavorski teorisinin uygulama sonuçlarını daha net gösterebilmek için, aşağıda bu yöntemle yapılan BWV 884 II.Kitap Sol Majör Prelüd ve Füg’ün analizine yer verilmiştir. Yavorski bu eserin Eski Ahit Yaratılış (Genesis) bölümündeki cennetten kovulmayı anlatan hikaye üzerine kurulu olduğu sonucuna varmıştır. (Nosina, s.68) Eserin Prelüdü, pastoral atmosferi ile Eski Ahit’in Yaratılış ikinci bölümdeki cennet bahçelerinin yalınlığını ve huzurunu sembolize etmektedir. Mutluluk ve huzur veren Sol Majör tonalitesinde müzikal unsurları duymak için herhangi bir çaba göstermemize gerek yoktur. Bach’ın müziği cennette vaad edilen yaşamın huzurunu, saflığını ve kolaylığını dile getirmektedir. Adem ve Havva henüz utanç bilgisiyle tanışmamışlardır. Füg ise Eski Ahit Yaratılış üçüncü bölümde anlatılan Yılanın Havva’yı ayartmasını sembolize etmektedir. Hikaye; yılan, Havva ve Adem arasında geçmektedir. Bu üç karakter, füğün üç sesli yapısıyla sembolize edilmiştir. Yılan tarafından ayartılan Havva, cennette Tanrı’nın onlara yasakladığı meyveyi koparır ve yer. Kocası Adem de aynı şeyi yapar. (Biblia, 1972, s.9) Artık iyi ve kötüyü bilen insanın cennette yeri yoktur. Yılan, Havva, Adem lanetlenmiş ve ölümlü olmuşlardır. Yılan, Hristiyanlık mitolojisinde Şeytan ve günahın sembolüdür. Bach yılan sembolünü onaltılık notalardan oluşan temanın spiral ve dairesel hareketlerle, aşağı doğru iniş yönünde kullanarak ifade etmiştir.

Görsel 11. Eşit Düzenlenmiş Klavye BWV 884 II.Kitap Sol Majör Prelüd ve Füg “Yılan Teması” (Bach, 1970. s.80)

Bach bu fikri 9, 40 ve 80 numaralı kantatlarında da kullanmıştır. Fügdeki onaltılık hareketin sürekliliği yılanın cazip, ayartıcı ve ısrarcı sözlerini sembolize etmektedir. Füg temasının sergilenmesinden sonra 24. ölçüden itibaren bas ve soprano partisi arasındaki ikişer ölçülük diyaloglar Havva ve yılanın konuşmalarını sembolize etmektedir. Eserin 57. ve 61. ölçülerinde basta duyulan ve yılanın çingırağını sembolize eden tril, yoldan çıkarma sürecinin en gerilimli anını ifade etmektedir. 62. ölçüdeki mordan ile amacına ulaştığını ilan eden yılan, otuz ikilik gamsal hareketlerle geldiği yere doğru kaçar.

Görsel 12. Eşit Düzenlenmiş Klavye BWV 884 II.Kitap Sol Majör Prelüd ve Füg
“Yılan’ın Kaçış Motifi” (Bach, 1970, s.81)

4. SONUÇ

Rus müzikolog ve pedagog Boleslav Leopoldoviç Yavorski, Johann Sebastian Bach’ın Eşit Düzenlenmiş Klavye adlı eserindeki Prelüd ve Fügleri geleneksel müzikal analiz yöntemlerinin dışında inceleyerek Bach müziğine yeni bir bakış açısı getirmiştir. Prelüd ve Fügleri, ortak tematik yapıya sahip oldukları diğer dinsel-sözlü eserlerin kutsal metinleriyle ilişkilendirerek analiz etmiştir. Yavorski, Barok dönemin karakteristik sembolist ifade yapısıyla uyum gösteren bu analiz yöntemiyle Bach’ın diğer eserlerinden fikirler içeren bir üst ürün olarak tanımladığı Eşit Düzenlenmiş Klavye’nin, bestecinin Kantat, Pasyon, Missa, Koral Prelüdlere gibi diğer formlardaki eserleriyle bir bağ içerdiği sonucuna varmıştır.

Yavorski, tarihsel derinliği ve öngörüsü ile Bach Bilimi’nin gelişmesindeki önemli figürlerden biridir. Yavorski’nin çalışmalarından önce Anton Rubinstein (1829-1894), Ferruccio Busoni (1866-1924), Wanda Landowska (1879-1959) gibi piyanistlerin Bach eserlerini, temelinde İncil’deki hikayelerin işlendiğini bilerek, duygusal bir düzlemde, ancak bu açıdan yapılmış bir analize sahip olmadan yorumladıkları bilinmektedir. (Berçenko, 1993, s.118) Rus Piyano Okulu’nun en önemli temsilcileri arasında yer alan Tatyana Nikolayeva (1924-1993) ve Maria Yudina (1899-1970) Yavorski’nin teorisinden yararlanmış, özellikle Bach yorumlarıyla müzik tarihine geçmiş piyanistlerdir.

Albert Schweitzer büyük bir mistik figür olan Bach'ın çalışmalarında tam olarak çözümlenmemiş olguların olduğunu ve bu olguların daima belirsiz kalacağını ifade etmektedir. (Cafer Ahmedli, 2014, s.7) Yavorski'nin teorisi, Rus Piyano Okulu'nda Bach eserlerinin anlam katmanlarını tam olarak kavrayabilmek için müzikal analiz yöntemleriyle beraber bir rehber olarak halen kullanılmaktadır. Aralarında benim de bulunduğum Moskova Konservatuvarı öğrencileri Bach eserlerinin analiz edildiği teori derslerine ellerinde Eşit Düzenlenmiş Klavye ve İncil ile girmektedirler. Yavorski'nin bu çalışmaları hakkında bilgi sahibi olmak - teori yorumcular ve müzik bilimciler arasında kabul görsün veya görmesin – Bach'a ve Eşit Düzenlenmiş Klavye'ye bakışımızı ancak zenginleştirecektir.

KAYNAKÇA

1. Andrade, M. (1987). *Pequena História da Música*. Belo Horizonte: Editora Itatiaia Limitada.
2. Bach, J.S. (1952). *59 Corales A 4 Voces*. Vienos Aires: Ricordi.
3. Bach, J.S. (1970). *Das Wohltemperierte Klavier*. Teil I-II. München-Deisburg: G.Henle Verlag.
4. Bach, J.S. *371 Vierstimmige Choralgesänge*. Leipzig: Edition Breitkopf
5. Берченко Р. В. “*Berçenko, R.V.*” (1993). *Болезлав Яворский о «Хорошо Темперированном Клавире»*. “*Boleslav Yavorskiy o «Haraşo Temperirovanom Klavire»*”. (Boleslav Yavorski «Eşit Düzenlenmiş Klavye»). Музыкальная академия, № 2. “*Muzikalnaya Akademiya, (No:2)*”, с.117-124. “*s.117-124*”.
6. Бесселер, Г. “*Besseler, H.*” (1960). *Бах как новатор*. “*Bah kak novator*”. (Yenilikçi Bach). Н. Нотович (Ред.). “*N. Notoviç (Ed.)*”. Избранные статьи музыковедов Германской Демократической Республики. “*İzbrannie ctati muzikovedov Germanskoy Demokratiçeskoj Respubliki*”. (Alman Demokratik Cumhuriyeti Müzikologların Seçme Makaleleri). (с.70-126). “*s.70-126*”. Москва: “*Moskova*”: ГДР. “*GDR*”.
7. *Biblia “İncil”* (1972). Rio de Janeiro: Sociedade Biblica Do Brasil.
8. Бодки, Э. “*Bodky, E.*” (1993) *Интерпретация клавирных произведений И.С. БАХА*. “*İnterpretatsiya klavirnih proizvedeniy İ.S. BAHА*.” (J.S. Bach’ın klavier eserlerinin yorumu.) Москва: “*Moskova*”: Издательство Музыка. “*İzdatelstva Muzika.*”. (Müzik Yayınları).
9. Cafer Ahmedli, H. (2014). *Yayınlanmamış Ders Notları*.
10. Hamel, F. (1951). *Johann Sebastian Bach, gesitige welt*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht Verlag.
11. Ли, Е.Х. “*Li, Y.H.*” (2001). *Религиозная вера И.С. Баха и его клавирное наследие*. “*Religioznaya vera İ.S. Baha i yevo klavirnoe nasledie*”. (J.S.Bach’ın Dini İnancı ve O’nun Klavye Mirası). (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi). Московскя Государственная Консерватория им. Чайковского, “*Moskovskaya Gasudarstvennaya Konservatoriya im. Çaykovskova*”, (Çaykovski Moskova Devlet Konservatuvarı), Москва.

12. Носина, В.Б. “*Nosina, V.B.*” (1993). *Симболика Музыки И. С. Баха. “Simbolika Muziki İ.S.Baha.”* (J.S.Bach’ın Müziğinde Sembolizm) Тамбон: “*Tambon*”: ТГИ. “*TGI*”.
13. Скубко, А.Б. “*Skubko, A.B.*” (2010). *Христианская Символика Музыки И.-С. Баха: К Проблеме Музыкального Восприятия. “Hristianskaya Simbolika İ.-S. Baha: K Problema Muzikalnnova Vaspriyatiya”* (J.S.Bach’ın Müziklerinde Hristiyanlık Sembolizmi: Müzikal Algı Problemi). 23 Mart 2010, VI. Bütün Rusya Bilim ve Eğitim Kaynakları Buluşması, XXI. Yüzyılda Rus Toplumunun Dinsel Değerleri, Kursk: Erişim: 15.11.2015
- http://www.xn----7sbbtqha7begew9a9jh.xn--plai/znamenskie chteniay/2010/pdf/2_2_14.pdf
14. Швейцер, А. “*Schweitzer, A.*” (1964) *Иоганн Себастьян Бах. “Yogann Sebastiyann Bah”* (Johann Sebastian Bach). Я.С. Друскин, (Пер.). “*Y.S. Druskin, (Çev.)*”. Москва: “*Moskova*”: Издательство Музыка. “*İzdatelstva Muzika.*”. (Müzik Yayınları).
15. Шостакоич, Д.Д. “*Şostakoviç, D.D.*” (1972). Вступление. “*Vstuplenie*”. (Özsöz). (Шостакоич, Д.Д. Ред:) “*Şostakoviç, D.D. Ed.*” Б.Яворский. “*B.Yavorski*”. (с.5). “*s.5*”. Москва: “*Moskova*”: Всесоюзное Издательство Советский Козитор. “*Vsyeyoyuznoe İzdatelstvo Sovetski Kompozitor*”. (Tümbirlik Sovyet Kompozitör Yayınları).
16. Виноградов, К.Л. “*Vinogradov, K.L.*” (1972). *Занятя Б.Л. Яворского с Аспирантами Московской Государственной Консерватории. “Zanyatyа B.L. Yarovskova с Aspirantami Maskovskoy Gasudarstvennoy Konsertavorii”* (B.L. Yavorski’nin Moskova Devlet Konservatuvarı’ndaki Lisansüstü Öğrencileri ile Dersleri). Шостакоич, Д.Д. (Ред:). “*Şostakoviç, D.D. (Ed.)*”. Б.Яворский. “*B.Yavorski*”. (с.149-185). “*s.149-185*”. Москва: “*Moskova*”: Всесоюзное Издательство Советский Козитор. “*Vsyeyoyuznoe İzdatelstvo Sovetski Kompozitor*”. (Tümbirlik Sovyet Kompozitör Yayınları).

Ek Kaynakça

1. Арановский, М. Г. “*Aranovskiy, M.G.*” (2012). *Теоретическая Концепция Б.Л. Яворского. Искусство Музыки: теория и история № 6. “Teoreçeskaya Konsteptsiya B.L. Yavorskova. İskustva Muziki: teoriya i istoriya No.6.”* (B.L.

Yavorski'nin Teorik Konsepti. Müzik Sanatı: Teori ve Tarih No.6.) Москва:

“Moskova”: Erişim: 04.11.2015 <http://sias.ru/upload/iblock/a64/aranovskii.pdf>

2. Браудо, И. (2001). *Об Изучении Клавирный Сочинений Баха в Музыкальной Школе*. “*Ízuçeni Klavirnyy Soçineniy Baha v Muzikalnoy Şkole*” (Bach'ın Klavier Eserlerinin Müzik Okullarında Öğrenimi). Москва: “Moskova”: Классика-XXI. “*Klassika-XXI*”.